

רשת הלכה

יצא לאור ע"י בית ההוראה
"שערי הוראה"
נערך ע"י הרב יוסף
אייזנשטיין שליט"א מרבני
בית ההוראה מו"צ ומח"ם
דעת הלכה וש"ע השל"ה
לפי סדר דף היומי בהלכה

"קו הרבנים" מענה 24 שעות ביממה: 0732-122-122

גליון 36 אחרי

הברכה על בית חדש ובגדים חדשים וברכות פרטיות וברכת שהחיינו על חבירו וברכת ברוך שפטרני

סימן רכג ס"ב

זמן הברכה

יא. קנה בגד **שראוי ללבשו מיד** מברך שהחיינו בשעת הקניה ששמחת הלב בקנייתם, וכשילבשם יברך **מלביש ערומים**, ואם לובשם שחרית יצא בברכת מלביש ערומים בברכת השחר. ואם **אין ראוי ללבשו** או להשתמש בו עד שיתקנס אומן יברך שהחיינו כשילבש הבגד או ישתמש בכלי. (שו"ע ס"ד, מ"ב ס"ק יז-יח). ובבית עד **שיקבע מזוזה**, ובכלים עד **שיטבלם**. (שעה"צ ס"ק כא).

יב. יברך **אחר הלבישה**, ואם לא בירך מיד יברך כל זמן שלא פשטם, ואם **פשטם** על מנת שלא לחזור ללבשם מיד לא יברך עוד. (שו"ע הרב סדר ברכת הנהנין פ"ב ד). וי"א שמברך **קודם הלבישה**, ואם שכח מברך אחר הלבישה **סמוך ללבישתו** אבל אם כבר לבוש זמן רב לא יברך. (ברכת הבית שער כד אות לט הע לו, כה"ח ס"ק לא). וי"א שמברך אף אחר כמה פעמים **כל זמן שהוא חדש**. (אי"א מבוטשאטש).

הטוב והמטיב בכלים

יג. קנה כלים שמשמשים בו **הוא ובני ביתו** מברך הטוב והמטיב. קנה כלים **לו ולבני ביתו** על שלו מברך שהחיינו ועל של בני ביתו מברך הטוב והמטיב, טוב לו שבני ביתו מלובשים מלבושי כבוד, והמטיב לבני ביתו שנהנים מזה. קנה **לעבדו ושפחתו** אין טוב לו כמכר להם בשכרם אל אם גם הוא משתמש בכלים אלו. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק יט).

מתנה

יד. נתנו לו במתנה כלים ובגדים ששמח בהם מברך **הטוב והמטיב**, שטובה היא **לו ולנותן** שזיכהו השם לעשות צדקה, ואף אם **המקבל עשיר**, שמח הנותן וטובה לו שמקבל ממנו. אבל לא **מעות** כי מתבייש המקבל בזה. ויש חולקים שאין **מברכים הטוב והמטיב** רק אם יש טובה גשמית לאחרים, וטוב לנהוג שלא לברך רק שהחיינו. (שו"ע ס"ה, מ"ב ס"ק כ-כא).

מלבושים ליתומים

טו. במקום שעושים הלבושה לנערים יתומים, כל אחד מהם יברך **מלביש ערומים והטוב והמטיב** כי יש טובה עוד לכמה נערים. כי הם כאחים שירשו. (מ"ב ס"ק כא).

בגד או כלי שאינו חשוב

טז. על דבר שאינו חשוב כל כך כגון חלוק ומנעלים ואנפילאות ושאר כלים שאינם חשובים ואין שמח בהם,

ברכת דין האמת

ה. מת **אביו או קרוביו** שחייב להתאבל עליהם מברך דין האמת. והוא הדין על שאר **אדם כשר** שמצטער עליו, והעולם נוהגים לברך בלא שם ומלכות, ואינו נכון, ועל כל פנים על **תלמיד חכם** שמת צריך בודאי להתאונן ולהתמרמר על זה. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ח).

ירושת ממון

ו. היה לאביו שמת ממון שירשו מברך תחילה דין האמת ואחר כך אם אין לו אחים מברך **שהחיינו**, על התועלת שהגיעו אף שיש לו צער, ואם יש לו אחים מברך **הטוב והמטיב**, כיון שיש לו שותפות באותו טובה. ואם **אשתו** מתה והניחה ממון מברך דין האמת על מיתתה ושהחיינו על ירושתה. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ט-י).

בית חדש

ז. בנה או קנה בית חדש **לעצמו**, או אף אם נשרף ובנאו מחדש מברך **שהחיינו**, ובסתרו וחזר ובנאו נחלקו האחרונים אם מברך וספיקו להקל, ואם **הוסיף שורות בגובה או הגדיל שטחו או הוסיף חדר מברך**. ואם **הבית בשותפות** מברך הטוב והמטיב, וכן **בבית הכנסת** יברך אחד הטוב והמטיב ויוציא את כולם. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יא-יב).

כלים חדשים

ח. קנה **מלבושים או כלי** תשמיש חדשים שלב האדם שמח בהם, **עני בראוי לו ועשיר בראוי לו**, אפילו היה לו מירושת אבותיו כאלו או קנה וחזר וקנה, מברך על כל פעם שהחיינו תיכף קודם שיתרגל ויסתלק ממנו השמחה, ואף אם הם **ישנים** רק הם חדשים לו שלא היו שלו מעולם, חוץ **ממכרן וחזר וקנאם** אף אם הם חדשים. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יג-טז).

עשיר

ט. אם הוא עשיר גדול ואפילו כלים יקרים וחשובים אין נחשבים לו אוין לו שמחה בהם אינו מברך. (מ"ב ס"ק יג).

ספרים

י. קנה ספרים, **נחלקו** האחרונים אם מברך, כי מצוות לאו ליהנות ניתנו, ולחיי אדם אם היה מהדר אחר הספר ושמח בו מברך **על השמחה** בו ולא על התשמיש בו. ואין למחות ביד המברך. (מ"ב ס"ק יג).

אין לברך עליהם. ואם הוא עני ושמה בהם יברך, וי"א שאף עני לא יברך כי דבר שיש בו חשיבות קצת נחשב כבא מזמן לזמן כי מתחדשים בהם לפרקים אבל אלו רגילים להתחדש בהם תמיד ואין שייך שהחינו לזמן. וכן נוהגין. (שו"ע ס"ו, מ"ב ס"ק כב-כד).

תתחדש

יז. הלוּבש בגד חדש המנהג לומר לו **תבלה ותתחדש**, וי"א

סימן רכז

דיני ברכות פרטיות

ועושה גוזר ומקיים. (שו"ע ס"ד, מ"ב סק"ז).

שישים רבוא

ז. הרואה שישים רבוא מישראל **ביחד**, אומר בא"י אלקינו מלך העולם **חכם הרזים**, שאין דעתם ופרצופיהם דומים והוא יודע מה בלבם. ואם הם עובדי כוכבים וגלולים, אומר בושה אמכם חפרה יולדתכם הנה אחרית גויים מדבר ציה וערבה (ירמיה נ, יב). (שו"ע ס"ה, מ"ב סק"ח).

חכמי ישראל

ח. הרואה חכמי ישראל, אומר בא"י אלקינו מלך העולם שחלק מחכמתו **ליראינו**. כי עם ישראל הם חלק אלוק ודבקים בו. (שו"ע ס"ו, מ"ב סק"ט).

חכמי אומות העולם

ט. הרואה חכמי אומות העולם עובדי כוכבים שחכמים **בחכמות העולם** ולא בדתם, אומר בא"י אמ"ה שנתן מחכמתו לבשר ודם. (שו"ע ס"ז, מ"ב סק"י).

ברכה על מלכים

י. על **מלכי ישראל** ואפילו **סומא** כשיודע שהמלך עובר אומר בא"י אלקינו מלך העולם שחלק מכבודו ליראיו, ועל **מלכי עובדי כוכבים** אומר, ברוך שנתן מכבודו לבשר ודם. ועל **שלטונים** שאין עליהם עול מלך ודן והורג במשפט מברך עליהם, ועל **שרים** שממנה המלך בכל עיר ועיר יברך בלא שם ומלכות. (שו"ע ס"ח, מ"ב סק"יא-יב).

לראות מלכים

יא. מצוה להשתדל לראות מלכים, אפילו מלכי אומות העולם. ומותר **ליטמא** בטומאה של דבריהם מפני כבודן, בין למלכי ישראל ובין למלכי אומות העולם. וכן מפני **כבוד הבריות** כגון לילך לנחם אבלים. אם ראה פעם אחת המלך לא יבטל יותר מלימודו לראותו אם לא שבא בחיל יותר ובכבוד גדול יותר. (שו"ע ס"ט, מ"ב סק"יג).

בתי ישראל בישובן

יב. הרואה בתי ישראל בישובן, אומר בא"י אלקינו מלך העולם מציב גבול אלמנה. לרש"י היינו **בתי עשירי ישראל** שמושבים בתוקף, לפירוש א' בארץ ישראל **בזמן בית שני** אבל לא בזמן הזה, ולפירוש ב' אף אם הם מיושבים כיום כמו בבית שני. ולר"י היינו **בתי כנסיות** שמתפללים בה והם ביפיה ותיקונה, ואפילו **בזמן הזה**, ולפמ"ג בזמן הזה יברך בלא שם ומלכות. ובחורבן, אומר ברוך דיין האמת. (שו"ע ס"י, מ"ב סק"יד).

בתי עבודת כוכבים

יג. הרואה בתי עבודת כוכבים בישובן, אומר בית גאים יסח ה' (משלי טו, כה). לפרש"י היינו **בתי כותים**

רואה עבודה זרה

א. הרואה מרקוליס שהיא עבודה זרה שעבודתה **לזרוק עליה אבנים**, ואסור להזכירה בשמה קילוס, כינו אותה מר היינו חילוף קוליס, או שאר עבודה זרה או אף **בית** עבודה זרה, אומר ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שנתן ארך אפים לעוברי רצונו. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"יא-ב).

שלשים יום

ב. תוך שלשים יום אינו חוזר ומברך, ועכשיו אין מברכים ברכה זו כי אנו מגודלים ביניהם **ורואים אותו תמיד**. אף אם ראה **בעיר אחרת** אינו מברך. וכן **קטן** שראה בקטנותה והגדיל אינו מברך. ולאליה רבה אף אם הוא לא ראה אותה שלשים יום כיון שרוב העולם רואין אותה אינו מברך. (שו"ע ס"א, מ"ב סק"ג).

קניגאות וטיטראות

ג. השמר לך לראות קניגאות ומחולתם או שום דבר שמחתם של כותים, ואם תשמע קול כותים שמחים, האנח ותצער על **חורבן ירושלים** ותתפלל להקב"ה עליה. ואיתא בגמרא דאפילו ההולך לקניגאות ולטיטראות של ישראל הרי זה מושב לצים. (מ"ב סק"ג).

מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים

ד. הרואה מקום שנעקרה ממנו עבודת כוכבים, אפילו רק ממקום **אחד**, בארץ ישראל אומר בא"י אלקינו מלך העולם שעקר עבודת כוכבים מארצנו, ובחוץ לארץ, אומר שעקר עבודת כוכבים מהמקום הזה, ואומר בשתייהן כשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקור אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך. ואם נעקרה עבודת כוכבים ממקום אחד ונתנוה במקום אחר, מברך על מקום שנעקרה שעקר עבודת כוכבים, ועל מקום שנתנוה לשם, שנתן ארך אפים. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ד).

בבל וניסי הצדיקים

ה. הרואה **בבל הרשעה**, אומר בא"י אלהינו מלך העולם שהחריב בבל הרשעה. ראה **ביתו של נבוכדנצר**, אומר ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע. ראה **גוב אריות** או **כבשן האש** היינו החפירה שהוסק בה האש לחנניה מישאל ועזריה, אומר ברוך שעשה ניסים לצדיקים במקום הזה. (שו"ע ס"ג, מ"ב סק"ו).

סימן קללה בבבל

ו. ראה מקום שיש בבבל שכל בהמה שתעבור עליו אינה יכולה לזוז משם אם לא יתנו עליה מעפר המקום ההוא, והוא סימן קללה לה דכתיב וטאטאתיה במטאטא השמד (ישעיה יד, כג) אומר בשם ומלכות ברוך אומר

שיושבים בשלוחה, ולר"ף **בתי תפילה שלהם**. בחורבן
אומר אל נקמות ה' (תהילים צד, א). (שו"ע ס"א, מ"ב ס"ק טו).

הרואה קברים

יד. הרואה קברי ישראל, אומר בא"י אמ"ה אשר יצר
אתכם בדין, ואם היה שם רק קבר אחד י"א שאין מברך
כי נתקן בלשון רבים, ועל קברי **עבודת כוכבים** אומר

סימן רכה

דיני ברכת שהחינו

בושה אמכם וגוי (ירמיה נ, יב). (שו"ע ס"ב, מ"ב ס"ק טז).

תוך שלשים יום

טו. כל ברכות הראייה, אם חזר וראה אותו דבר בתוך ל'
יום, אינו חוזר ומברך. ובראה **מלך אחר** או **קבר אחר**
מברך, וי"א שאינו מברך. (שו"ע ס"ג, מ"ב ס"ק יז).

רואה חבירו לאחר שלשים יום

א. הרואה את חבירו או אשתו ואמו בתו ואחותו לאחר
שלשים יום מברך **שהחינו בשם ומלכות**, ואחר שנים
עשר חודש מברך **מחיה המתים** ולא שהחינו, כי נידון
בראש השנה ויום הכיפורים אם למות או לחיים וניצול.
(שו"ע ס"א, מ"ב סק"א-ד).

ב. אם קיבל ממנו **כתב** או שאנשים **הודיעוהו משלוחו**,
נחלקו אחרונים אם מברך, וספק ברכות להקל. (מ"ב סק"ב).

חבירו שלא ראהו

ג. מי שלא ראה את חברו מעולם אף **שהריצו כתבים** מזה
לזה ונעשו אוהבים אינו מברך על ראייתו, כי אין האהבה
כל כך עד שנהנה מראייתו. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ה).

ולדו שלא ראהו

ד. ילדה אשתו והוא היה **במדינת הים** וראהו עתה, מברך
שהחינו או מחיה המתים אם הוא לאחר שנים עשר
חודש, כי בודאי יש לו שמחה בולדו אף שלא ראהו
מעולם. (מ"ב סק"ה).

נעשה בנו בר מצוה

ה. מי שנעשה בנו בר מצוה שנעשה בן שלש עשרה שנה
ויום אחד, י"א שמברך ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם
שפטרני מעונשו של זה, וטוב לברך **בלא שם ומלכות**, כי

לא נזכרה בגמרא, ולגר"א ומהרי"ל מברך בשם ומלכות.
ונהגו עכשיו שלא לברך עד שהנער מתפלל בתורת שליח
ציבור או קורא בתורה בשבת ראשונה שנודע לרבים
שהוא בר מצוה. (שו"ע ס"ב, מ"ב סק"ו-ח).

פירוש ברכת שפטרני

ו. פירוש ברכת שפטרני מענשו של זה, שעד עכשיו נענש
האב כשחטא בנו בשביל שלא חנכו למצות התורה,
ועכשיו **שנעשה איש מחויב הוא להתחזק בעצמו** למצות
השם יתברך. ודע דאף שאין עליו ענין חינוך מ"מ יש על
האב מצות הוכחה כשרואה שאינו מתנהג כשורה
וכשאינו מוחה בידו נענש עליו דלא גרע משאר ישראל,
וכידוע מה שאחז"ל כל מי שיש לו למחות באנשי ביתו
ואינו מוחה נתפס בעון אנשי ביתו. וכל מי שיש לו למחות
באנשי עירו ואינו מוחה וכו'. (מ"ב סק"ז).

סעודת בר מצוה

ז. מצוה על האדם לעשות סעודה ביום שנעשה בנו בר
מצוה כיום שנכנס לחופה, והיינו ביום שנכנס לשנת י"ד,
כי עכשיו נעשה איש ישראל שנצטוה במצות התורה. ואם
הנער דורש הוי סעודת מצוה אפילו אינו באותו יום. (מ"ב
סק"ח).